

Hjemmeundervisningen har endret seg radikalt gjennom årene.

Av Kjell A. Jensen.

Begrepet hjemmeundervisning har endret seg.

Hadde vi spurt folk om hva de forstår med hjemmeundervisning, ville vi gjerne fått mange ulike svar. Begrepet hjemmeundervisning har gjennom årene endret seg i forhold til samfunnsutviklingen ellers i samfunnet. Senest i året 2020 oppsto en helt ny variant av begrepet hjemmeundervisning, et tillegg som kanskje få tidligere hadde sett for seg kunne skje. Den nye varianten kom så sterkt og brått på oss, og ble slått så stort opp i media, at ingen kunne unngå å legge merke til at hjemmeundervisning hadde fått et nytt og moderne innhold.

.

Mathea sitter med skolearbeidet på rommet sitt. Hun må arbeide hjemme på grunn av coronaepidemien. Læreren og de andre elevene i klassen møtes bare på PC skjermen.

Coronapandemien førte til at skoler ble stengt.

I forbindelse med coronapandemien i året 2020 fikk hjemmeundervisning med ett en helt annen betydning enn tidligere.

På kort tid ble skoler og høyskoler stengt rundt i landet, og elever og studenter måtte holde seg hjemme. Elevene fikk undervisningen overført digitalt. Lærere og elever møttes bare via dataskjermer.

Under krigen, 1940-45, ble skoler stengt.

Godt voksne i Stavanger husker gjerne da skolene i de eldre bydelene ble stengt under krigen. Okkupasjonsmakten rekvirerte skolene til militære formål. Elevene fikk undervisning rundt om i byen i lokaler som var lite egnet til undervisning. Mange ble henvist til stuer i privathus. Ofte var rommene så små at inneluften ble temmelig usunn. En måtte være forsiktig med å åpne vinduene og slippe frisk luft inn. Det var nødvendig å spare på brensel og strøm til oppvarming av rom i krisetider.

Sykeundervisning

Barn og unge som har vært så syke at de ikke har kunnet gå på skolen, har gjerne fått «skolen» hjem til seg. Lærerne har da dratt hjem til elevene og drevet undervisning tilpasset den enkelte eleven enten de har ligget til sengs eller har vært oppegående. Elevene har gjerne fått formidlet hilsener og inntrykk fra klassene de har vært knyttet til. I de senere årene har den digitale utviklingen gjort det mulig å bringe både lyd og bilder fra klasserommene hjem til de syke.

Omgangsskolelæreren med skoleskrinet på ryggen

Omgangsskoler.

Den det var smått med skoler rundt om på bygdene her i landet, før en enda ikke hadde fått satt opp skolehus, ble undervisningen organisert som omgangsskoler. Det vil si at barn, som bodde i nærmeste omgangskrets, gjerne ble samlet i private stuer. Så ble det holdt skoler i visse perioder på hvert sted. Lærerne dro fra «skolestue» til «skolestue» og underviste. På ryggen bar de gjerne «skuleskrinet» som kunne inneholde ei stor tavle og en rekke små tavler som elevene fikk øve seg på. Når det ble holdt skole i et hjem, hendte det ofte at far, mor og små søsken var til stede og hørte på undervisningen. Det var ikke alltid sikkert at foreldrene selv hadde gått på skole da de var barn. De hadde derfor glede av å følge med på undervisningen i deres egne hjem.

Huset til Skule Tora lå i Kleiva omtrent der Rådhuset i Stavanger ligger i dag. Her underviste Tora 20 gutter og jenter

Skule Tora.

Midt på 1800 tallet var det flere private skoler i Stavanger. Noen av disse holdt til rundt om i private hjem. En slik skole holdt til hjemme hos «Skule Tora». Hun drev skolen sin i et lite hus i Nedre Kleivegate, omtrent der hvor Rådhuset i Stavanger ligger i dag. Elevene satt, tett i tett, på smale benker ved et langbord. Skule Tora satt ved enden av bordet og underviste. Skolen var så populær at Skule Tora måtte sette en grense på 20 elever. Flere hadde hun ikke plass til i den lille stua si. Skoletiden varte fra klokka 9-12 og fra 14-16. Barna måtte hver dag ha med seg matpakker. Disse måtte barna legge fra seg på kjøkkenet i et stort trau før undervisningen tok til. Det hendte i blant at Tora leverte ut matpakker til andre barn enn dem som hadde hatt dem med. Når elevene påpekte dette, svarte læreren: «Fremmed mat smaker alltid best.» Det gikk både gutter og jenter i klassene. «Skule Tora var kjent som en dyktig «lærerinne» som tok sin gjerning alvorlig,» leser vi i en artikkel av Østen Asheim i Skolehistorisk årbok for Rogaland.» for 1999.

I Ragnhild Hærems hus var det to «skoler.»

På Stra'en i Bergsmauet 2 bodde enkefru Ragnhild Hærem med 7 barn, to gutter og fem jenter. Guttene, Rasmus og Peter, ble senere kjent som grunnleggerne av Ynglingeforeningen i Stavanger.

Ragnhild var en ressursterk kvinne, vennlig og kontaktskapende, aktiv og pågående, resultatorientert. Hun klarte å skape et hyggelig hjem i dette lille huset med blanke, små vindusruter mot gata og et lite gløtt mot fjorden på den andre sida. Da mannen døde fikk, Ragnhild det vanskelig økonomisk. Men hun kom seg raskt i arbeid med å skaffe inntekter til seg og barna.

Hun var en tid ansatt på et barneasyll (barnehjem) før hun begynte med skole for små barn hjemme i stuene sine, sammen med en av døtrene. Om søndagene, drev hun Fru Hærems Søndagsskole for egne barn og barn i nabolaget i de samme stuene.

I annen etasje leide hun ut to små rom og kjøkken til lærer Søren Emil Lura. Her underviste han 16 gutter i 4. klasse.

Enkefru Hærem var kjent som en fremragende pedagog som lett fikk barna med seg både i søndagsskolearbeidet og i skolen hun drev hjemme. I gamle dokumenter er hun titulert som lærer. Men det er lite som tyder på at hun hadde noen utdannelse som lærer. Denne kloke damen hadde evner til å tenke visjonært og i lange linjer.

Hennes livsmotto var: «Den som vil gjøre noe for folket, må begynne med barna og de unge.»

Her bodde Ragnhild Hærem da hun drev skole for barna i nabolaget. I 2.etasje holdt lærer Søren Emil Lura til. Han underviste 16 gutter i 4. klasse

«Ute ved Sprøytebakken (Bergsmauet 2) vil vi kunne finne den edle kvinnen Ragnhild Hærems hjem. Denne kvinnes bilde står ennå for meg. Hvem av oss eldre minnes ikke den store modersjel i denne livlige og smukke kvinneskikkelse. Til kjente og ukjente hadde hun et kjærlig ord. Likesom tiden skaper sine menn til pryd for samfunnet, slik skaper den også sine kvinner til mønster for alle de andre, og en sådan kvinne var Ragnhild Hærem,»
Skriver Chr. Henriksen - Stavanger i svunne dager

Litteratur:

- Stavanger Kr. Ungdomsforenings, jubileumsskrift 1943
- Stavanger bys historie, bind 2